

ŠOLA

Glasilo Goriških učiteljev.

Izhaja v zvezkih po 25 kr. — Dopise sprejema V. Černic, učitelj v Št. Petru pri Gorici; — naročnino pa Tom. Jug, naduč. v Solkanu.

Zvezek I.

V Gorici 3. julija 1880.

Leto I.

Živo smo pogrešali učitelji Goriškega in sosednjih okrajev glasila, v katerem bi našli lepo priliko izjavljati svoje nazore o šolskih rečeh ter na tak način dosegli blag namen, za katerega se mora vsak za ljudski razvoj vnet učitelj potezati. Ledine imamo dovolj orati. Združimo se torej in spodbujajmo drug drugega, da nam bo mogoče vstrezati tirjatvam, ki jih stavi narod izobraževalcem svoje dece. „Sola“ naj nam bode skupna njiva duševnega delovanja v blagor in omiko izročene nam mladine.

Nalogo, katero si stavi „Sola“, je res težavna; da bo mogla vse storiti, kar obeta, pridobiti si mora mnogo zvedenih in zvestih prijateljev. V to sverho kličemo tudi vam, vrli bratje sosednjih okrajev, „na delo“. Pričakujemo od vas ne le gmotne nego tudi duševne podpore. Domača šola bodi vsakemu nevsahljiv vir, iz katerega naj vzajema potrebnega gradiva.

Važne notice o šolstvu, bo list rad sprejemal v svoje predaie in donášal častitim naročnikom. Da pa list v svojih sestavkih si ne bode nasprotoval, opozorimo svoje dopisnike že naprej, naj svoje nazore o predmetih, katere bodo izdelovali, v soglasji z učnimi načerti pišejo, ako pa kdo drugače misli naj je dostojno utemelji.

„Šola“ bode izhajala vsako četertletje. Cena ji je naznanjena na čelu.

Razpravljala bode v svojih predalih načela o vzgoji, metodiki in didaktiki, sprejemala bode dopise o šolstvu sploh in donašala najnovejše naredbe in ukaze šolskih oblastnij, priobčila bode razpise učiteljskih služeb in razna šolska naznanila.

In to je, kar učitelji neogiblivo potrebujemo. Da bode list ostal svest svojemu načelu, treba je, da se združimo in se ga terdno oklenemo. Ako si sami ne pomagamo, kedo nam pomore? In res je tako. Ali nimamo morda učitelji Goriškega in sosednjih okrojev enake razmere, kakoršene jih imajo drugi slovenski učitelji? Ali ni čas, da se tudi mi postavimo na svoje noge, ter damo na svetlo list, v kojem more vsak učitelj svoje misli o šolstvu izjavljati?

Spali smo res predolgo in marsikaj smo zamudili. Zahvaliti se imamo v prvi versti lanskej učiteljski konferenci, da nas je zdramila iz pogubnega spanja. Pred nekaterimi leti je že peščica učiteljev gojila misel, ter skušala dati majhen živelj od sebe. Ali spodletelo jim je. Upajmo, da bode v prihodnje bolje. Na pedagoičnem polji vtegemo težko kaj novega vstvariti, pač pa potrebujemo, da že obstoječe dobro prebavljamo in pretresujemo. Da pa list že ob svojem porodu ne bo jel hirati, treba je, da se združimo ter mu še za časa priskerbimo obilne dušne in gmotne hrane.

Skerbimo pa tudi za naše nastopnike, da bodo vsaj imeli kaj nad nami popravljati in brusiti.

Naj bi list našel milostljivih sodnikov.

č.

Kako naj se uči pisanje s posebnim ozirom na pervaletnike?

Da rešimo to nalogo prav, moramo poznati smoter tega uka, kateri je določen v visokem ukazu od 20. avgusta 1870: razločno pisati, hitro in prijetno, jaz bi pa še dostavil: priprosto, čedno in pravilno (ortografično prav). Z umetnim pisanjem (Kunstschreiben) se nam toraj ni ukvarjati v

ljudskejši šoli; pa saj ne ostaja tudi časa, ker postava zahteva mnogo drugih predmetov; poleg tega bi bil ta uk tudi nepotreben, ker ga izšolani malo kedaj rabijo, je toraj v ljudskejši šoli brez pomena in veljave.

Učitelju in učencu bode mogoče rešiti svojo nalogo, ako prvi neprestano pazi, da si učenec dobro izuri roko in oko; drugi pa, da se trudi in si prizadeva, da to dožene. Do tega dospe učitelj, ako deluje na to že v prvem početku nazornega uka, pri katerem si otrok uri jezik, oko, uho in tip, ako je uk ustmen (in seveda nazoren v pravem pomenu); roko pa in zopet oko, uho in jezik, ako je nazorni uk pismen.

Ker je pa uriti vse ude in čutila enakomerno, naj se posebno pazi na roko za poznejšo potrebo. Roka naj postane vsestransko gibka, zato bodi pri nazornem uku za pisanje:

I. stopinja: viti roko (perste), krožiti jo, ugibati perste, odpirati, zapirati, širiti, itd.—

II. stopinja: vertenje roke in gibanje perstov s pisalom.—Pisalo mora biti vselej dolgo. S kratkimi pisali se pervenci posebno hudo razvadijo, zato so taka pisala pogubna za prijetno pisavo. Kratka pisala naj se nasade v bičje, drobno terstiko ali v bezegovino. Daj začetniku pisalo v roko, pokaži mu, kako naj je derži na konci prav lahko s palcem in kazalcem, ter tako vije roko na vse strani. Prav tako naj si uri roko, derže pisalo s tremi persti, zatim s štirimi in petimi. Tako derže pisalo, naj poteza učenec črte svojevoljno po ležečej ploščici. Dokler derži še pisalo na konci s tremi persti, je najugodnejši čas, da se ga uči tudi črtati, da bode za časa črtal drobno, gladko in prav poleg črtala, toraj ravno.—

III. stopinja: orientovati, to je seznaniti otroka do dobrega s pravo in levo stranjo, kaj pomeni spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj, sredi itd. S temi vajami naj se družijo druga stopinja, vendar s tem razločkom, da učenec z levo roko pisalo v desni do srede potisne, in slednjič tako visoko, kakor je treba pisalo deržati. Ako je deržal učenec pisalo s tremi persti prav rahlo, dobé persti in roka sami posebe pravo lego pri pomiki pisala do normalne lege. Ko

se je pervenec do dobrega seznanil se stranmi in ko mu je že roka gibka in urna s pisalom, prični se sledečo stopinjo.

IV. stopinja: znamenja na deski v tem—le redu: Pike na desnej, levej, zgoraj, spodaj, v sredi, na levej zgoraj, na desnej spodaj itd. Otroci naj deržé tablice navpično, da bi pomote ne nastale s pojmi: „zgoraj, spodaj, spredaj in zad“ (ker je klop skoro vodoravna).

V. stopinja: delati čerte debele (ker so laglje za otroka, kakor drobne). Sedaj pokaži vstrične čerte in seznaní učenca z navpično (namaži čertalo pri navpičnej legi s kredo na spodnjem konci in spusti je na tla: naredí piko), vodoravno (šibica na vodi) in povševno lego (tablico naj derži otrok še vedno navpik). Pokaži učencu kakošno lego dobi navpična, vodoravna in povševna čerta, če položimo deščico na klop t. j. ako jej damo vodoravno lego. Otrok naj poteza na povelje vodoravne, pokončne (navpične), povševne, vstrične čerte itd. od početka brez določene dolgosti, potem od enega roba do nasprotnega. Pri teh vajah naj učitelj strogo pazi, da otrok vedno spodobno in pravilno sedi, da derži prav pisalo, kakor tudi, da poteza prav počasno in pazljivo. Slednjič druži debele čerte v podobice.

VI. stopinja: vverstiti drobne čerte. Otrok naj se uri čertati rahlo in močnejše. Pove naj razloček mej drobno in debelo čerto in pa, kedaj nastane ena ali druga. Delaj podobice iz samih drobnih čert, zatim iz debelih in drobnih i. t. d.

Paziti je posebno na take podobice, ki že nekaj pomenijo in ki se bodo pozneje potrebovale. Učitelj naj ne ukazuje kaj nenaravnega, kakor debele čerte gor, drobne dol, vselej raje naopak: drobne gor, debele dol.

VII. stopinja: prestop h krivim čertam. Pojasni razloček mej ravno, krivo in valovito čerto, kaj je vboklo, kaj izboklo. Druži najprej same krive čerte v podobice, potem krive z ravnimi in točkami. Tako nastanejo deli ali že cele pisane in tiskane čerke, številke, podobe raznega orodja i. t. d. Te podobe se dela brez določene velikosti; ko je učenec v tem že dobro izurjen, uči ga čertati raje bolje na široko, kakor na ozko. Od sedaj dela otrok podobice določene velikosti pa samo mej dvema čertama. Slednjič naj

se eno in isto podobico po večkrat zveže v novo podobo črez celo ploščico. Pri teh vajah naj se tako dolgo mudi, dokler ni otrok dobro izurjen tudi v govoru, po priliki 6 do 8 tednov, pri razdeljenem uku 8 do 12 tednov. Pri tem je merodajna starost, zmožnost, spol, družinska odgoja, krajevne razmere itd.—

Tem predvjam sledi pisalno bralni uk. Moja naloga ni pojasnjevati, kako se seznani otroka z glasom, ampak kako je postopati pri znamenji (čerki) za glas, da si ga otrok laglje in bolje zapomni; tudi mi ni vverščevati znamenj po tem, kako se lahko pišejo, ker se največkrat lahke-mu znamenju upira lahka izreka glasú n. pr. „p“ se lahko piše, težko izreče, „a“ lahko izreče, težko piše, najbolje bi bilo, da bi se učitelj držal strogo knjige, zato naj bi se skerbelo v prvi versti za izgledno „Začetnico.“

Kedar otrok uže pozna glas, treba mu je pokazati znamenje za glas, to pa tako-le: Učitelj napiše uzorno posamezne že znane dele čerke mej dve črti na šolsko desko in sicer v istem redu, kakor slede v „Začetnici“ n. pr. „i“ : prva črta drobna, povševna, dolga, potegnjena od spodaj navzgor, od leve proti desni; druga črta debela, povševna, pa ne toliko, kratka, spodaj okrožena, potegnjena od zgoraj navzdol, od desne proti levi; tretja črta tako kakor prva; slednjič pika. Učitelj združi počasi, vsa znamenja v eno znamenje, konečno nastavi piko in pove kje mora stati.

Pri popolnej čerki se še enkrat posamezne čerte popiše, prešteje in pove, katera je bila prva, katera druga, tretja itd. Zatim pišejo čerko, v zraku potezaje po čerki na deski. Učitelj naj vpraša: kdo hoče napisati novo znamenje na šolsko desko? če se jih mnogo oglasi, naj pokliče nekatere, da napišejo znamenje.

Potem naj slede vaje koj v šoli in sicer po udarcih tako-le: „eden“ čerto gor, „dva“ čerto dol in okrožiti, jo „tri“ čerto gor, „štiri“ piko. Da bode pisava sklenjena in ne pretergana, je koj v začetku paziti, da otroci pokladajo pisalo na spodnjo čerto in vlačijo do zgornje; in da imajo vselej doverševati čerke na zgornji črti. Šteje naj se prav počasi, in učitelj naj se v tem prepričuje, če se vse točno in redno verši. Ko vidi, da je vse v lepem redu, naj neha

štetje in otroci naj se vežbajo na tihem vsak za sé. Učitelj naj pridno popravlja najbolje na šolskejši deski in sicer tako, da ne bode ta čas nihče pisal, temuč naj pazijo vsi. Kedar se že nobenemu ne upira ročnost v pisanji te čerke, pripravijo ploščice po udarcih, kakor so je deli na klopè. Za nalogo na dom dobé pisati prav čedno in kolikor mogoče dobro, kar se je lekar učilo. Prav tako se uri deco pri vsakejši drugejši čerki.—

Že pri pervej vaji nazornega uka za pisanje, mora učitelj paziti, da sedi otrok pravilno, kar je tudi za zdravje neogibno potrebno; zato naj pervencu pové, da naj se ne naslanja na persi, da naj derži pri pisanji glavo vedno kvišku, kako naj mu počivati nogi na celem stopalu, kako naj mu stegno dela s piščalko pravi kot, kako naj derži peró, perste vedno stegnjene itd. Desni podlaket naj derži tako, da mu bode lahko gibati roko, toraj naj sloni utežna točka podlakta na robu klopi. Papir ali pisanka bodi za 25—30 stopinj nagnjena in njen spodnji levi vogelj naj meri sred persi. Pisalo bodi vedno dolgo in dobro pribušeno na obeh konceh; kedar se skrajša, naj se je nasadi. Pero bodi vedno dobro, mehko (terdo je vzrok, da je otrok tišči in perste krivi) in široke osti. Ploščica bodi gladka, plana in vedno čedno čertana (čerta naj se že doma, da se v šoli časa ne trati). Papir bodi gladek in za pervence priporočá se prav dobre kvalitete. Klop ne bodi niti previsoka, niti prenizka, vselej pa mora imeti zadosti široko ploščo. Na to in enako je učitelju vedno paziti, ako hoče imeti dobre pisalce. Poleg tega naj učitelj vzbudi veselje do pisanja, to pa: Ako hvali iste, ki pišejo dobro in čedno, in pokaže tako pisanje drugim manj marljivim in izurjenim; dalje naj napiše imena učencev, koj, ko so se že dovolj čerk naučili; kratke, lahke in pomenljive pregovore dobro pojasni in napiše; ako se večkrat piše, pa po malem, to pa z največjo pozornostjo; slednjič naj se marljivim v pisavi izroči šolska opravila, posebno taka, ki pripadajo k pisanji, kakor: močiti gobo, čediti desko, pomagati učitelju pri čertanji i. t. d.—

Čerke naj bodo kolikor mogoče priproste in vedno enako pisane. Za velike pisane čerke: O, A, N, M, V, U,

Z, Ž, naj se jemlje oblike dotičnih malih čerk. Ostale naj se piše prosto z neobhodno potrebnimi potezami, ki značijo čerko. Še le v tretjem, bolje v četrtem šolskem letu se lahko pišejo tudi čerke bolj očiričarane, kar je pa po mojem nepotrebno, še bolj pa zamudno in nepraktično.—

V prvem letu naj pišejo otroci le s klinčkom, le tam pa tam naj se uri po malem s peresom, tako tudi v drugem letu v prvem semestru. S peresom naj se začne še le v drugem semestru drugega šolskega leta.

Preden začno učenci pisati s peresom, naj se uri držati je in naj potezajo ž njim na suhem.—

Ne dajaj otrokom pisnih obrazcev, posebno ne prvi dve leti; učiteljeva roka bodi njihovo vodilo in tudi uzor. Pisnih obrazcev ne dajaj tudi zaradi tega, ker ni učiti pisanja v prvem in drugem letu kot predmet, ampak družiti je pisanje z branjem; vsaka ura za branje, bodi tudi za pisanje. Kot predmet sme začeti pisanje še le v tretjem letu.—

Večletna skušnja me je izučila, da postanejo otroci po drugem ali tretjem letu dobri pisalci, ako se derži učitelj strogo in neomahljivo navedenih pravil.

AMBROŽ PONIŽ

učitelj.

O čitanji.

Da je čitanje velike važnosti za vsacega človeka, tega nočemo tukaj na dolgo in široko razpravljati. Da je pa razloček v čitanji, temu ne bode nihče ugovarjal. Namen sledečega sestavka pa je seznaniti učitelja z najvažnimi vodili, ki ga po najkrajši in najloži poti privedejo do cilja, ki ga stavijo nam učni načerti. Učitelju je dana naloga, privedi izročene mu učence do tega, da zapustivši šolo, lahko čitajo katerikoli primeren sestavek gladko in z naglašanjem, da ga znajo obširno razlagati po snovi in obliki, dalje da čitajo razumno in občutljivo, da se tako rekoč v predmet

zamislijo. Kako pa naj učitelj reši to nalogo? To vprašanje hočemo v naslednjem kolikor mogoče razpravljati.

Prilичno učenčevi starosti, imamo tudi primerne stopinje v čitanji: a) mehanično, b.) logično in c) evfonično.

A. Mehanično branje.

V mehaničnem branji vadimo učence niže skupine, prvo in drugo šolsko leto. Smoter temu uke je izuriti učence v branji toliko, da bodo čitali koncem drugega leta pisane in tiskane sestavke natančno in gladko, s pravim naglašanjem besed.

I.

Pri pervencih začnemo čitanje po pisalno bralnem navodu. Posamezne čerke sledijo po Miklošičevej začetnici.

a.) Perva čerka je *i*. Mi rečemo *i*, ter velimo isti glas posameznim učencem izgovoriti. Zatim navedemo besede, v katerih se nahaja *i* v začetku, v sredi in na koncu besede. Tukaj volimo, seosebno v začetku, kolikor mogoče le eno - ali dvozložne besede. Besedo izgovorimo počasi, glasno in razložno, tako, da slišijo učenci vsak glas; seosebno pa povdarjamo oni, s katerim hočemo učence seznaniti. Tudi se moramo prepričati, ali ločijo dotični glas od drugih. Učenci izgovorè sami, n. pr. besedo zid. Kadar izgovorè glas *i*, pa naj se ustavijo. Tudi moremo vprašati, ali je glas *i* v začetku, v sredi ali na koncu besede.

Ko so spoznali učenci v izgledih glas *i*, navedejo naj tudi sami besede, v katerih se nahaja *i*. Mnogokrat pa povedò besede, v katerih ni dotičnega glasu. V takem slučaju velimo učencu še enkrat izgovoriti pazljivo in prav počasi besedo, z opazko, kadar pride do *i*, naj istega zateglo izgovori. Učenec izgovarja pazljivo, ali slednjič prepriča se vendar, da ni izvolil prave besede, ker ne zadene ob glas *i*.

b.) Seznanivši jih z glasom, preidemo k njegovemu znamenju, najprej pismenemu potem tiskanemu. Razlagaje posamezne poteze za znamenje *i*, piše je učitelj na šolsko desko, med tem ko učenci pazljivo gledajo. To se tako godi: učitelj potegne od spodaj navzgor povševno tanko čerto. Potem naredi drugo debelo na desni strani perve, ter jo vle-

če od zgoraj navzdol, takò, da se je bode zgoraj deržala. (Če razdelimo proster med čertami v tri tretine, spaja se prva tretina debele čerte s tanko, druga tretina je ločena, tretja se tanjša in zavija v lok.) Preden pride do spodnjega dela čerte, se ustavi, ter reče; Tukaj naredimo polagoma debelo čerto tanjšo in jo zavijemo o lok do spodnje čerte. Od tukaj pa potegnemo zopet navzgor poševno tanko čerto. Zdaj še nad debelo čerto piko. To ponovimo večkrat ter rečemo: kedar bode videli tako znamenje, recite *i*. Pa tudi vprašamo nekatere učence, rekoč: Kako porečeš, kedar bo deš videl tako znamenje?

Dalje vprašamo: kedo hoče poskusiti znamenje za *i* napisati na šolsko desko? Oglasi se jih več; vendar velimo najserčnejemu, drugi pa gledajo in poslušajo. Preden začne pisati ga vprašamo:

Učitelj: Kaj narediš prvo?

Učenec; Potegnem tanko, povševno čerto od spodaj navzgor.

Učitelj: Kaj pa zdaj?

Učenec; Zdaj potegnem debelo čerto od zgoraj navzdol tik te tukaj (kaže) pa ne tako poševno.

Učitelj: Ali do spodnje čerte?

Učenec: Ne, malo manj.

Učitelj: Kaj pa potem?

Učenec: Tukaj naredim tenak lok.

Učitelj: Kaj pa zdaj?

Učenec: Še tanko povševno čerto od spodaj navzgor.

Učitelj; Česa manjka še?

Učenec: Pika, ter jo naredi.

Ko je več učencev na šolsko desko pisalo, velimo jim na svoje ploščice pisati znamenje. Med tem ko pišejo, gleda učitelj zdaj temu zdaj onemu; popravlja in kaže, ako ne pišejo prav, zraven vpraša zdaj tega zdaj onega, kaj piše. Tako postopamo pri vseh naslednjih čerkah, vendar ne zadostuje le navedeno, ampak paziti je še na sledeče. N. pr. danes učimo nov glas „v.“ Seznanivši učence po navedenej poti tudi sè njegovim pisanim znamenjem, in ko so učenci več-

krat in prav zapisali znamenje za glas *v* na svoje ploščice, tedaj se vernemo zopet k šolski deski in napišemo novo znamenje sè že znanimi. Združimo novo znamenje se starimi v zloge in v eno ali več zložne besede, ter je čitamo najprej posamezno, potem v koru. Po tih vajah poiščejo učenci znamenje v „Začetnici.“ Tudi tukaj čitajo kakor na šolski deski.

c.) Ko so si učenci dobro zapomnili pisano znamenje za novi glas, in ko ga gladko čitajo posebej in v zvezi z drugimi, potem preidemo k tiskanemu znamenju. V vsakej šoli so dobè gotovo premakljive tiskane čerke od Pravseka. Iz te zbirke vzamemo znamenje novega glasu, (v našem zdanjem primeru „*v*“). Pokažemo je učencem primerjaje je s pisanim ter vprašamo več od njih, rekoč: Kako porečeš, kadar bodeš videl tako znamenje? To znamenje postavimo na vsem učencem vidno mesto z drugimi vred. Kažemo s kazalom in velimo jim čitati, prvo posamezno potem tudi v koru. Pa tudi zloge in besede sestavljamo s premakljivimi čerkami. Jako veseli učence in plodno pospešuje poduk, ako jim velimo sestaviti, se vè da, iz že znanih čerk, katero koli besedo n. pr. ura, vino i. t. d. Slednjič poiščejo tudi tiskano čerko v svoji knjigi ter čitajo.

d.) S tiskanimi čerkami pa delamo lahko še nekaj drugega, t. j. mi podučujemo učence z lovom. Eno znamenje ali čerko postavimo na primeren kraj. K temu znamenju približujemo počasi novo znamenje. Med tem učenci vedno izgovarjajo glas novega znamenja, dokler je ne pripeljemo do stalnega znamenja katero tudi izgovore ko se je pomikajoče dotakne. N. pr. znamenje za „*i*“ stoji na primernem prostoru. Učitelj vzame novo znamenje „*v*“ in je pomiče počasi proti „*i*“ tako, da vsi vidijo. Učenci vedno izgovarjajo *v*. Kedar se pomikajoče znamenje dotakne „*i*“ naj preidejo z glasa „*v*“ na „*i*“ in rečejo „*vi*“. Zdaj učitelj pa krene tako, da „*v*“ stoji in „*i*“ lovi. To naj se ponavlja tudi z drugimi čerkami, sosebno z onimi, o katerih dvomi učitelj, da niso postale terdna lastnina učencem. Pri teh vajah naj združuje učitelj novo čerko, pisano in tiskano, tudi v zloge in kratke besede.

Pri pismenem združenji napišemo novo znamenje na

šolsko desko v zlogih in eno - ali dvožložnih besedah. Znamenja v zlogih in besedah naj bodo nekoliko oddaljena vendar zvezana n. pr. „vir“. Učitelj kaže prvo znamenje „v“ in pomika kazalo proti drugemu. Učenci vedno izgovarjajo „v,“ dokler ne preide s kazalom na znamenje „i“. Kedar se kazalo dotakne „i“ preidejo tudi učenci z glasa „v“ na glas „i“ katerega izgovarjajo, dokler se kazalo ne dotakne tretjega znamenja „r“, katero tudi izgovorè.

Pri tiskanih čerkah se lahko tako dela, da se postavi prvo v, katerega učenci tako dolgo izgovarjajo, dokler ne postavi na desno k njemu i. Tudi to znamenje učenci izgovarjajo, dokler se ne pritakne na desno „r“. Ali pa postavimo vsa znamenja na desko in kažemo polagoma kakor pri pismenem.

e) Čitanje po taktu pri pervoletnikih. To se godi se štetjem ali po udarcih. Navadno čitamo po vdarcih. Čitali bi n. pr. besedo „vino.“ Učitelj udari po mizi, da slišijo vsi, in koj izgovorè prvi zlog „vi“ katerega tako dolgo zatezao, da udari v drugo. Po drugem udarcu izgovorè „no.“ S prva se dela počasi, a polagoma se privede učence do one hitrosti, s katero učitelj želi, da bodo pozneje čitali. Učitelju je ostro paziti, da kažejo učenci prava znamenja in ista s pravim glasom izgovarjajo. Da si bode tega svest, naj ustavi čitanje večkrat sred besede ali zloga, ter naj tu pa tam pogleda, ali učenci prav kažejo. Tudi pri slabi izreki glasa naj učitelj koj ustavi čitanje, in isto znamenje še enkrat ponavlja. Učitelj naj se pomudi da pozve, kateri izmed učencev pravi glas za znamenje še ne pozna da jih privede na pravi pot. Da pa eni pri tem ne molčè, naj čitajo vsi glasno, toda ne z upitjem. S tem privedemo menj zmožne do hitrejega, prenagle pa do zmernejšega čitanja; zadnji se tudi obvarjejo brez miselnemu branju, kteremu je velikokrat vzrok prehitro branje.

f) Učenci naj berejo ne pretiho, pa tudi ne preglasno. Nekateri, sosebn pervoletniki, govorijo in čitajo s pretihim glasom. To prihaja iz neke bojazni, ktereje je vzrok večkrat negotovost v predmetu. Učitelju je to odpraviti, kar se ta-

ko-le zgodi. Učenec bere: „šolska deska je črna,“ z jako tihim glasom in morda se celo vstavlja za vsako besedo, ter učitelja pogleduje, kakor bi hotel ga vprašati: ali sem prav čital? Učitelj naj opomni ga na pretiho branje in naj ga privede do glasnejega branja z izgledom. Vpraša naj: Kedo more glasneje brati? ter veli enemu izmed oglasečih se čitati. Ta čita perve besede v stavku dovolj glasno, proti koncu pa že pojema z glasom. Učitelj pohvali, kar je hvale vrednega, opomni pa, da je treba do konca glasno čitati. Zopet vpraša: Kedo bode sedaj bral glasno do konca? Zopet se jih več oglasi. Veli naj najserčnejšemu in naj zmožnejšemu. Ta bere dobro. Zdaj velimo še drugim. Slednjič tudi onemu, ki je popred čital tiho. Z veseljem zapazi učitelj, da tudi ta čita sedaj dovolj glasno. Vpitje se nič ne prilega, zato mora učitelj preglasne učence opomniti, naj čitajo tako, kakor govorè.

g.) Posamezni zlogi, besede in stavki naj se jasno in čisto izgovarjajo. K temu največ pripomore, da bere učitelj sam izgledno.

h.) Posamezne besede naj izgovarjajo učenci s pravim naglašanjem. Ako ne naglašajo prav, tedaj naj se učitelj varuje vsacega razlaganja. Veli naj drugemu čitati slabo naglašeno besedo, ali pa naj sam čita in potem oni, ki so slabo naglašali. Učenec bere n. pr. bogát človek. Učitelj popravi, rekoč: bógat človek. Ne privede to do pravega naglašanja, veli naj ono besedo prosto izgovoriti t. j. na pamet. Učenci navadno že od doma prav naglašajo. Naglašaja na pamet prav, tedaj mu velimo ravno tako čitati.

i.) Tudi prav morajo učenci čitati. To se pa le takrat zgodi, kadar vsako znamenje s pravim glasom izgovarjajo; n. pr. „cel“. Tu ne sme učitelj terpeti da se čita „l“ kot „u“ ali celo „v“. Slaba izreka škoduje pozneje pri pravopisji. Nerazumljivo nam je, od kod to, da Slovenci v severnem delu naše dežele vedno izgovarjajo, tudi pri branji, „b“ kot „v,“ in naopak „v“ kot „b“.*) Tej napaki bi se gotovo ognili, ako bi se pri prvo — in drugoletnikih pazilo strogo na -to, da izgovarjajo učenci vsako znamenje s pravim

*) Priobčimo vprihodnjič.

glasom. Sploh pa kaj radi zamenjavajo učenci mali tiskani „b,“ s „p“ ali celo „d.“ K temu pogrešku pripomaga pa največ vrščenje „p“ koj za „b“. Da pa temu v okom pridemo, moramo se muditi delj časa pri vajah z „b“ in „p“.

Ako učenci prav ne berejo ali se zadevajo med branjem ob besede, tedaj naj razložijo ne pravčitano besedo ali ono, katero jim ni bilo mogoče gladko izgovoriti, v glase, te v zloge in zopet v besedo. Recimo besedo „hripav,“ niso prav ali gladko čitali. Učitelj mora tekoj učenca privedi do gladkega čitanja s primernimi vprašanji:

Učitelj: Kako se imenuje prvo znamenje?

Učenec: h.

Učitelj: Kako drugo?

Učenec: v.

Učitelj: Kaj nam da to?

Učenec: hr.

Učitelj: Kako se imenuje tretje znamenje?

Učenec: i.

Učitelj: Kaj nam dà?

Učenec: hri.

Učitelj: Kako se glasi četerto znamenje?

Učenec: p.

Učitelj: Kaj nam dà?

Učenec: hrip.

Učitelj: Kako se glasi peto znamenje?

Učeneč: a.

Učitelj: Kaj nam dà?

Učenec: hripa.

Učitelj: Kako se glasi šesto znamenje?

Učenec: v.

Učitelj: Kaj nam dajo vsa znamenja skupaj?

Učenec: hripav.

Po tem potu izvè učitelj, kaj overa gladko branje: ali negotovost v spoznanji znamenj ali pa pretežka izreka besede. Oba pogreška odpravi učitelj s tem, da gledè prvega veli učencu take besede čitati, v kojih se ono znamenje ponavlja; glede drugega pa, da sili učenca take besede

čitati, ktere obstoje iz več soglasnikov. Nekateri učitelji čitajo v takem slučaju sami, ali pa velijo boljim učencem isto storiti.

S temi pa se ne vjemamo. Po takej poti nij mogoče učitelju izvedeti, kaj je overalo učenca pri čitanji, in tudi ne more mu dokazati pravi pogrešek in ga odverniti od istega. Učenec pa ne zvè na čim greši, ter mu ni mogoče se iznebiti onega pogreška.

k.) Učenci naj čitajo počasi. V vsaki šoli dobé se učenci z več ali menj bistrim umom. Zadnjim se največkrat pridruži še telesna okornost. Odobruje učitelj hitro čistanje, tedaj škoduje vsem učencem. Oni z bolj razvitim umom postanejo nekako poveršni, ker ne pazijo natančno na vsako znamenje, ti pa opešajo popolnoma, ker jim ni mogoče dohajati pervim. Učitelj naj pazi strogo, da bolji učenci ne čitajo prehitro. O tem se najlože prepriča, ako vidi, da kažejo vsi učenci čitano besedo. Nihče ne sme naprej kazati, pa tudi ne zaostajati.

l.) Gledati nam je, da ne zapojó učenci, kar se rado konec stavka zgodi. Ako se to pripeti, naj koj veli stavek prosto izgovoriti in potem tako čitati.

m.) Da bodo učenci pazljivi, naj jih vpraša pri vsakokratnem branji kolikor mogoče. Pozivanje k čitanju naj se pa ne godi v katerem koli redu, kteremu se učenci kmalu privadijo, ampak tako, da vpraša zdaj tega zdaj onega, zdaj tu pa tam Tako je mogoče ohraniti vse učence delavne, ker morajo neprenehoma paziti ne vedoč, kedaj jih učitelj pokliče.

n.) Učitelj jako greši, ako se zadovolji, da le nekateri ali tudi polovica učencev lekcijo dobro čita. Vsaka lekcija mora se toliko časa čitati, dokler jo čita najmanj štiri petine, gladko čisto, prav in s pravim naglašanjem besed.

o.) Za pervoletnike jako povspešno je branje posameznih besed in kratkih stavkov raznega pomena. Povesti in basni naj se ogiblje pri tem oddelku kolikor mogoče. Teh se učenci kaj lahko na pamet nauče ter pri čitanji nič ne pazijo na znamenja. To jih pa privede tako daleč, da postanejo poveršni pri branji.

Drugoletniki naj čitajo zraven kratkih povesti tudi

kratke popise, posebno iz prirodopisja, ker zadnjih se učenci težje na pamet nauče.

p.) Dolgo in široko razlaganje o čitanji ne le da nič ne hasne, ampak odvzame še celo veselje do istega. Otroci kaj radi posnemajo. Želi učitelj, da bodo učenci dobro brali, mora sam vsak odstavek brati izgledno enkrat ali dvakrat. Potem naj vabi učence tako brati.

Pri pervaletnikih ni neobhodno potrebno, da pazimo na pomen ločil. Drugoletnike pa naj učitelj z izgledom na njihov pomen obrača.

r.) Kakor je k ročnosti vsacega dela najbolje oredstvo „vaja,“ tako tudi tukaj. S tem pa nočemo reči, da naj se mnogo sestavkov bere, ampak „malo, pa te dobro.“

s.) V dokaz doveršenega mehaničnega branja, služijo še ne čitani sestavki.

t.) Da pa vendar ne bode mehanično branje prenehanično ali dolgočasno, naj učitelj že pervaletnikom pové za neznano besedo znano. N. pr. Rana ura, zlata ura. Za besedo „rana“ povemo drugo bolj znano besedo „juternja.“ Tudi naj se pregovori in pesmice kolikor mogoče na kratko razloži. Prejšni pregovor tako-le: Zjutraj človek najlože dela. Tudi drugoletnikom naj se kratko razlaga pregovore, kratke sestavke in pesmice kakor prejšnim. Oni naj pa tudi pripovedujejo čitane in razlagane sestavke s pomočjo učiteljevih vprašanj.

Da ne napolnimo preveč prostora, navedemo izgled v knjigi „Drugo berilo in slovnica“ za ljudske šole na strani 211. „Hudobija se sama kaznuje. Pri 138. nalogi so vprašanja, katere učitelj tudi drugoletnikom daje. Nekatere čitane in razlagane sestavke, pesnice in pregovore naj se pervaletniki in drugoletniki na pamet nauče.

Mnogo sitnosti dela učencu učenje na pamet, in večkrat je ves trud brezvspešen, ker ne vedò kako se ga poprijeti. Da pridemo temu v okom, delamo tako-le: Izgovorimo sami prvi stavek izgledno. Velimo posameznim učencem istega izgovoriti. To storiijo vsi učenci v koru. Tako stórimo z drugim stavkom. Potem združimo oba na pamet ter tako nadaljujemo z naslednjimi. Dovelj je, da ta pot učencem pri dveh ali treh sestavkihpokažemo.

Logično branje.

Ko učenci pisane in tiskane sestavke v berilu natančno in gladkočitajo, kakor tudi besede prav izgovarjajo in naglašajo, t. j. ko učenci mehanično prav berejo, preide naj učitelj k logičnemu branju. Na tej stopinji vadimo učence zaderžaj prebranega sestavka s pomočjo učiteljevih vprašanj pripovedovati ter jih napeljujemo, da jim bo mogoče samim istega najti. Že začetkom logičnega branja moramo učence z ločili ali preponami natančno seznaniti. Učenci naj razpravljajo z učiteljevo pomočjo pojem in bistvene misli prebranih sestavkov, posebno povdarjati moramo veljavo poedinih besed v stavku kakor tudi važnejših stavkov v sestavku.

1. Učitelj more privesti učence do navedenega cilja po različnej poti, eno naj mi bode dovoljeno tukaj obširneje razjasniti.

Kakor se dela lotiš, tako se ti odseka.

Nam je delo saj nekoliko znano, smanjšajo se ovire in zdi se nam, da smo pri opraviu nekako udomačeni. Ako smo si svesti, kako se nam je dela poprijeti, tedaj je začnemo tudi pogumnejši, in težave zdè se nam manje.

Tako je tudi pri čitanji. Seznanivši učence sè zaderžajem sestavka in ko smo jih vpeljali v isti z lastnim izglednim čitanjem, tedaj smo mnogo pridobili, ker smo zljajšali učenecem delo. Zato povemo najpovred:

a.) zaderžaj določenega sestavka v kratkih in učenecem umljivih potezah. Vzemimo n. pr. sestavek „Lažnjivec“ iz drugega „Berila in slovnice“ za ljud. šole 1880 stran 14. Matijček gre z očetom v bližnje mesto. Na poti vidita velikega mesarskega psa. Matijček reče: „Videl sem večjega psa kakor je največi konj.“ Oče odgovorè; „Ta se ti je zdel morda malo prevelik. No, pa povsod se vidi kaj posebnega. Tudi tukaj je nek most tako narejen, da se vsakemu zlomi noga na njem, cè gre čezenj tisti dan, ko se je zlagal.“ Deček vè, da se je zlagal. Boji se, da si zlomi noge na onem mostu. Očeta zaderžuje v hoji in mu počasi dopovè, da oni pes ni bil nič večí od drugih navadnih psov. Oče

posvarè dečka, da naj ne laže. To nam zadostuje gledè zaderžaja, kajti ogibati se je preobširnega govorjenja.

b.) Sedaj čitamo sami dotični sestavek. Pri tem pazimo, da obračamo pozornost učencev tudi na ločila.

Jako hitro, in brez vsacega malo ali celo nič koristnega in zamudnega razlaganja spoznajo učenci pomem posameznih ločil iz učitejevega izglednega čitanja. Še misliti si ne moremo, da bodo učenci prav čitali, ako popred ne slišijo. Vendar ni dovolj da čitamo jasno, dovolj glasno in pravilno, ampak naše čitanje naj bode tudi mikalno in spodbujno. Čitanje pa postane mikalno in spodbujno, ako ne čitamo besede v stavku in stavke v sestavku monotonično, ampak ako važnejše izraze in stavke z drugačnim glasom povdarjamo kot druge menj važne. (Več v tem glej pri evfoničnem branji).

2. Ko smo povedali zaderžaj in tudi sami čitali, tedaj velimo čitati najzmožnejšemu učencu ali pa vprašamo: Kdo si upa tako čitali? (Ni pričakovati, da bi tako brali kakor učitelj, vendar približevalno.) Oglasi se jih več. Veleti pa moremo najzmožnejšemu in sicer zato, da se menj obdarjeni vterdè s poslušanjem v čitanji ter zadobè še večje veselje in pogum do predmeta; damo jim s tem tudi priliko, premagati morda še katere ovire. Kajti ko bi čitali menj zmožni, katerim bi se še tu pa tam vstavljalo, ali pa bi negladko čitali ali celo nepravilno izgovarjali, vstaviti se moramo in jih privesti do gladkega in pravilnega čitanja, ker ne smemo prezreti še najmanjšega pogrška. S tem pa zguhljamo čas, dolgočasimo zmožnejše ter jim jemljemo veselje do branja.

Spodleti enemu ali drugemu, nikakor mu ne smemo odvzeti serčnosti z ostrim očitanjem, ampak odobrujmo kar je dobrega in opozorimo učenca prijazno na napačno in nepravilno čitanje. Kakor smo že zgoraj omenili, poprava mora koj pogrško slediti. To pa tako, da čitamo sami nepravilno čitano ali drugemu to storiti velimo ali pa da učenec sam besedo razkroji v zloge in glase. Dobro je, da nad dobrim čitanjem izrazimo svoje zadovoljnost, toda prav ob kratkem.

Ker nam je vaditi učence v logičnem branji tudi v

zadnjih šolskih letih, naj nihče ne misli, da postopamo tudi z učenci zadnjih let kakor zgoraj navedeno. Ne, mi imamo razdeljeno logično branje v tri stopinje. Ravno navedena je prva, ki traja dokler se naučè učenci prav in pravilno izgovarjati besede ter iste večinoma tudi prav naglašati. Druga stopinja je ta, da se učenci doma vadijo v čitanji. To traja dotlej, da zadobe učenci brez učiteljeve pomoči zadržaj ali glavno misel sestavka. Tretja in zadnja stopinja logičnega branja obstoji v tem, da čitajo učenci enkrat ali dvakrat na tihem v šoli in potem glasno logično prav.

3. Izrazno pravilno branje je dokaz, da razumemo to, kar čitamo. Nepravilno izgovarjanje in slabo naglašanje ovira razumenje čitanega, žali uho ter škoduje spisju.

Gledè pravilnega izgovarjenja vadimo učence tako čitati besede, kakor so v pismenem govoru, t. j. vsak znak morajo izgovoriti s pravim glasom ter ne smemo nikakor terpeti, da požirajo zadnje glasove ali celo zloge v besedi. Naleti n. pr. učenec pri čitanji na besedo: žival, čita naj *l* kot *l* in ne kakor *u*. To pa ne le zarad tega, ker se lepše glasi, ampak obvaruje učenca pri pravopisji pogreška. No, poslednjemu bode ta ali oni ugovarjal, rekoč; Učenca obvarujemo nepravilne pisave povedši mu pravilo: dva različna samoglasnika se ne družita v enem zlogu, ali pa rekši jim, ako ne veste kedaj pisati konec besede *l*, *v* ali *u*, napravite si množino i. t. d. Res, pravilo je tukaj. Ali pogledjmo na one ljudi, ki so doveršili ljudsko šolo; koliko jih dejansko vporablja ona pravila. Še na misel jim ne pride ozirati se na to, ali naj zapiše *l*, *v*, *u*, *d*, *t*, *p*, *š*, *ž* i. t. d. ampak velika večina piše in čita tako, kakor izgovarja. V njih spisih mergoli brezštevilno taci pogreškov. Človek včasih prav težko izvè, kaj je zapisano. Od kod pa prihaja to? Oni so se učili v šoli mnogo bolj pravila nego vadili v pravi izreki posameznih besed pri čitanji. Pravilo se jim je s časom skadilo, prave izreke ne vedò, tedaj pišejo kakor slišijo. Kehr pravi: das Hauptziel des deutschen Sprachunterrichtes besteht in der Eroberung der Büchersprache. In ta cilj nam je kolikor mogoče doseči se svojimi učenci tudi v našem jeziku.

Da pravilno naglašanje ni manj važno od prave izre-

ke, dokazuje najbolje nerazumljenje slabo naglašane besede. Recimo učenec čita: Kozà ima štiri noge. Vprašajmo ga, kaj je to, kozà? Učenec ne vè. Zakaj? Ker je slabo naglašal. Pravilno naglašanje najlože in najhitreje dosežemo z izglednim predčitanjem. Ako učenec ne naglašà prav katerikoli izraz, tedaj ali čitamo sami ali pa velimo čitati drugemu učencu. Ako tudi to ne zda, izgovori naj učenec dotični izraz sam, ali s celim stavkom prosto, potem naj tako čita.

Razjasnenje neznanih besed in rekov, kar je neobhodno potrebno v razumljenje sestavka, jako polajšuje čitanje. Ne zadostuje pa le razložiti pomen besed in rekov, ampak prepričati se moramo, ali je postalo to učenčeva lastnina. N. pr. v šoli čitamo nov, učencem še neznan izraz: snidejo. Mi rečemo: snidejo se, se pravi, pridejo skupaj, se shajajo. Zdaj navedemo izglede, v katere vpletemo nov izraz, da postane njegov pomen še jasnejši, n. pr. Učenci pridejo skupaj v šoli. Ali tudi vprašamo: Kje se shajajo ljudje ob nedeljah? Učenci odgovore: Ljudje se shajajo ob nedeljah v cerkvi. Kako lahko rečemo mesto se shajajo? Odgovor: Ljudje se snidejo ob nedeljah v cerkvi. — Naletimo pri čitanji na katerikoli rek, recimo; kakor bi trenil. Razjasniti je prvo besedo *treniti*, ako je še nismo, potem cel rek. Kakor bi trenil se pravi; na enkrat, naglo, prav hitro; tudi ga lahko nadomestujemo, če je mogoče, z drugimi reki, n. pr. kakor blisk, kot lastovica i. t. d. Da postanejo deležja razumljiva, je najbolje da z ozirom na čas pri prislovnih deležnikih zdanjega časa pristavimo: „takrat — ko, med tem — ko; z ozirom na vzrok pa da jih izpremenimo v popolni vzročni stavek z veznikom „ker“. Ravno tako izpremenimo lahko deležnike preteklega časa v stavek z veznikom „ko“, „potem ko“ i. t. d. n. pr. gredè — med tem ko gre, vidè — ker je videl, zapustivši — ko je zapustil. V dokaz, da umeje učenci besede, reke in deležja, naj narejajo stavke, v katere vpletajo novo razlagane izraze in reke.

Razlaganje mora biti vedno primerno učenčevi zmožnosti. Vendar moramo paziti, da ne razlagamo preobširno in s tem ne odtegnemo pozornost učencev od predmeta.

4.

Da bodo učenci v branji napredovali, moramo ohraniti cel razred delaven. Zato pozovemo pri vsakokratnem čitanji kolikor mogoče učencev, tudi če čitajo le po en stavek. Pozivanje se ne godi v katerem koli redu, ampak tako, da vpraša zdaj tega zdaj onega. Pri tej priliki pozvemo tudi koliko učencev čita nalogo logično prav. K drugi lekciji ne smemo prestopiti, dokler ne čita velika večina razumno in prav, kajti kaj pomaga, če tudi prav dobro čitajo, a čitanega ne razumejo.

5.

Učenci naj čitajo tako, kakor navadno govorimo, t. j. ne prepočasno in tudi ne prehitro. Kajti prvo dolgočasi poslušalca in utruji čitatelja; drugo pa naredi ga poveršnega in nasledek temu je ta, da sam ne vè, kaj čita. Obe napaki odpravimo, ako velimo prosto izgovoriti stavek, ali pa s predčitanjem. Berejo naj učenci glasno in krepko, jasno in razumljivo. Nikdar ne smemo terpeti, da postane čitanje neko tiho mermranje, ali da bi učenci nekako skozi nos čitali. To, kakor tudi ono zavlekavanje béd, sešodno konec stavka, mora se odpraviti. Pa tudi preglasno branje, podobno upitju, nij primerno.

6.

Glavni namen logičnega branja je ta, da vdobè učenci sami glavno misel sestavka. Vse do sedaj omenjeno je le pripomoček ali sredstvo v dosego namena. Vendar če nam je stvar vsaj nekoliko znana, tedaj je tudi lože primerna sredstva poiskati, da isto dosežemo. Taka je tudi pri branji. To je razvidno že iz tega, da celo izobraženemu človeku ni mogoče večkrat na prvi pogled, t. j. ako čita v prvo nov sestavek, popolnoma ga razumeti in vsled tega tudi ne s prva prav naglašati in čutno brati. Toliko manj nam je pričakovati od dečka v ljudski šoli. Zato naj on ve, preden jame čitati, od česa bode čital, ker od tega smelo terdim, je tudi odvisno dobro branje.

Kako nam je pri tem postopati, je razvidno iz naslednjega:

Kakor smo si napravili gledè čitanja razne stopinje, (glej spredaj log. branje pod 1.) tako imamo tudi glede napeljevanja učencev k razumu in pridobitvi glavne misli kakor tudi celega sestavka, razne otopinje:

a.) Povemo zapopadek ob kratkem (kakor že navedeno pod 1. log. br.) ter skušamo istega z uprašanji v njih uterčiti.

b.) Napeljujemo učence s pomočjo vprašanj do glavne misli. Vzemimo n. pr. že imenovani sestavek v izgled:

S kom je potoval Matijček v daljne kraje? —

Kaj se je navadil? —

Ali je bil vedno pri kupci? —

Kdo ga je vzel v bližnje mesto? —

Kaj sta se pogovarjala po potu gredè? —

Kdo ju doide?

S čim? —

Kaj pove Matijček? —

Kaj pa oče? —

Kteri živali je primerjal psa? —

i, t. d. —

Na ta način obdela se cel sestavek. Učenci pa naj odgovarjajo kolikor mogoče z besedami ki so v sestavku. S tem se učijo tudi lastne misli izraziti, z besedami katere so si prisvojili z vajami.

c.) Učenci morejo glavno misel z učiteljevo pomočjo pripovedovati, kar se lahko tako zgodi, n. pr.

Kje se je navadil M. lagati? —

Kako se je očetu razodel da zna lagati? —

Zakaj mu ni verjel oče? —

Kaj je pripovedoval oče od bližnjega mosta? —

Zakaj se je bal deček onega mosta? —

Kaj je rekel slednjič od psa? —

Kaj storè oče? —

d.) Učenci skušajo doma najti glavno misel ter jo povejo potem v šoli brez učiteljeve pomoči.

e.) Učence seznanimo ne le z glavno mislijo, ampak tudi z opisovalnimi deli sestavka s tem, da vprašamo po

kraju, času, načinu, uzroku, nasledku, sploh po vsem, kar potrebuje pojasnila v razumenje.

f. Učenci čitajo v šoli enkrat ali dvakrat sestavek na tihem, potem pa glasno logično prav ter povedo glavno misel.

g.) Zaderžaj sestavka vzbujati mora nove misli v učencu. To dosežemo s tem, da napeljujemo učence s primernimi vprašanji navesti vzroke dela, sleditve, djanja, vganiti okoliščnosti v katerih se je veršilo to ali uno, primerjati drugo z drugim ter navesti njih enakosti ali nasprotja, slednjič napraviti lastno sodbo.

Da zadnje ni kaj lahka naloga, vemo iz skušnje. Da pa ono jako podpira razumenje sestavka in pospešuje logično branje, se vsak lahko prepriča, ako se doma dobro pripravi ter z učenci obdela sestavek po zaznamvanej poti.

7.

Na vsaki stopinji logičnega branja učijo naj se učenci do drobnega prebavljane sestavke na pamet. To vadi spomin, bogati krog besedi in rekov, ktere pozneje lahko vporablja ter uri se v književnem govoru izraževati lastne misli. Da pa bode poslednje vspešno, izgovarjajo naj učenci pri recitiranju vsako besedo kakor je pisana, pravilno in s pravim naglašanjem.

C. Evfoničn čitanje.

Namen evfoničnega čitanja je ta, da učenci ne le razumejo vsestransko to, kar berejo, ampak da se v sestavek nekako zamislijo in ptuje misli kot lastne občutijo ter pri čitanju to izrazijo. Namen je res lep, pa tudi težak in pri mnogih učencih nedosegljiv. To čitanje zahteva pravo naglašanje in poudarjenje posameznih besed, besed v stavku in stavkov v sestavku po njih veljavi; popolnoma jasen mora biti vsak izraz in vsaka misel. Ako tudi učitelj vse to vcepi svojim učencem v glavo, vendar ne doseže pri veliki večini pravega namena. Goethe pravi: „Der Lesevortrag ist eine Kunst; die Kunst muss aber, um rechte Kunst zu sein, zur

Natur zurückkehren.“ Pa saj naloga ljudske šole ni odgojevati glediščne igralce. Zato naj se učitelj preveč ne vkvarja z evfoničnem čitanjem, dovolj je, da znajo logično prav bratiglasnega branja neobhodno potrebno.

Vnaslednjem navesti hočemo kar je v dosego lepoglasnega branja neobhodno potrebno.

1.) Podlaga lepoglasnemu branju je mehanično in logično branje.

2.) Vselej ko podučujemo deco v branji, bodi si tudi v nižjih oddelkih, čitajmo vedno lepoglasno. S tem pa ne terdimo, da silimo učence tako brati. Vendar utegnejo nekateri ne vedeti se ga naučiti.

3.) Ako je treba v dosego dobrega logičnega branja popolnoma razumenje dotičnega sestavka, toliko potrebnejši je tukaj obširno razlaganje od strani učitelja, od strani učenca pa jasnost vsacega izraza in reka ter popolno razumenje vsake misli v sestavku. Gledati nam je, da dobro izpeljemo to, kar je povedano pri logičnem branju pod številki 6 lit. e in g.

4. Naj se nihče ne čudi, ako terdimo, da mora učitelj tako prvi čitati tudi na tej stopinji, kakor želi, da bi učenca čitali. Izgledno čitanje najhitreje in najlažje dovede učenca do svojega cilja, kajti — enempla trahunt.

Hočemo sami čitati izgledno v pravem pomenu, znan nam mora biti dotični sestavek po obliki in snovi, jasni nam morajo biti izrazi, reki in stavki po njih pomenu in veljavi; dobro moramo ločiti bistveno od nebistvenega, poznati moramo glavne in pomočne misli in njih zvezo, tuje misli postaviti nam morajo lastne ter vzbuditi v nas one občutke, katere jih je imel pisatelj pri spisovanju.“ Ni dovolj, da sami prebrazujemo katerikoli sestavek po tukaj omenjenem potu, ampak tudi učencem je tako razložiti kot sebi. In sledniči sledi glavna naloga, da izrazimo v izglednem predčitanju s primernim glasom navedeno, ter s tem tudi učence, rekel bi, nekako očaramo, da se v predmet zamislijo in v serci občutijo to, kar so ravno slišali. Ako izrazijo pri čitanju one občutke, tedaj dosegli smo namen evfoničnega branja.

5.) Dobro sredstvo pripravljati učence k lepoglasnemu branju je to, da velimo več učencem čitati katerikoli sestavek pa tako, da eden bere pisateljeve drugi pa misli glavne

osebe in tretji besede druge osebe navedene v sestavku. V sestavku: „Lažnjivec,“ čita naj prvi pisateljeve besede. drugi dečkove in tretji pa očetove besede. Koj bodo umeli učenci različne misli, ktere je treba tudi različno izraziti.

Fr. Tomšič.

Značaj oseb kot spisovne vaje.

Vaje v spisji so gotovo najvažnejši pa tudi najtežavniši del jezikoslovnega uka. One smelo določujejo mero učiteljeve sposobnosti v tej stroki, kakor tudi so nam živo ogledalo zmožnosti posameznega učenca. Dobri spisi kažejo da je pisavec jeziku kos, slaba pisava pa človeka kazi, kakor umazana obleka. Kakor kedo misli, tako tudi govori in piše. Napraviti besede in kratke stavke, katere učenec sestavlja z učiteljevo pomočjo; pismeno odgovorjati; na kratka vprašanja o prebranih sestavkih — sestavljati kratke stavke — napisovati stavke o delih in delovanji, o snovi in koristi kar učenci poznajo, — tega se s časom privadijo tudi menj zmožni učenci. To pa ni še cilj ki ga stavijo nam učni načerti. Ljudska šola mora učenca priversti do tega da tudi proste sestavke, na podlagi beril, po lastnem mišljenji pravilno piše. Rekel sem pravilno, če tudi ni tirjati, da bi učenci 5. ali 6. šol. leta vsa slovniška pravila umeli, to pa vendar smemo od njih pričakovati, da vsako besedo prav pišejo, da imena prav sklanjajo in glagole pravilno spregajo in da sploh tako pišejo, kakor je pisano v dobrih šolskih knjigah in v drugih dobrih spisih. Da se ogibajo besed in izrazov, ki niso sploh znani in kateri se govoré le v nekaterik krajik. Tudi naj se varujejo, da besed in izrazov na zavijajo po posameznih narečjih, temuč da se ravnaajo vedno po najbolj navadnem in splošnem književnem jeziku.

Take vaje kakor sem prpred omenil, pri katerih učenci le dopolnilne besede v sestavke vpletajo, morajo po malem nehati, in sledijo naj jim proste naloge na podlagi že branih sestavkov in to v zadnjih šolskih letih.

Ta prehod pa se na da po nikakem splošnem pravilu učencem vcepiti v glavo, kakor je to n. pr. pri števljenji mogoče, marveč naj učitelj že iz začetka napeljuje in vadi učence, da bodo jedro ali glavno misel branega sestavka vedno pred očmi imeli. Večkrat tirja nrava povestice, da pisatelj razun glavnega vsebka še druge osebe ali dogodke v vanjo vpleta, ki so posebno primerni, da otročjo pozornost od pravega osebka odvrtaajo, tako, da otrok na vse drugo lažej misli, kakor na pravo. Ko so se otroci s tako povestico dobro seznanili, naj učitelj mesto vednega prepisovanja, povzame le glavno stvar iz nje in ž njo naj se delj časa mudi. S tem dosežemo, da se učenci z glavno osebo bolj seznanijo, da ji morejo skoz celo povest slediti, da povedò kaj je želela in dosegla, ter kaj ni želela in dosegla; s tem dobè ono plastično podobo, katera jih bode tim bolj zanimala, kolikor bolj živo so jo opisali. Ko smo to desegli, sledi naj primerjanja z drugimi osebami v povestici. Takšne vaje razvijajo same ob sebi velik zaklad drugih misli, ki se dajo kot spisovne vaje prav dobro porabiti.

Otroci zadnjega šolskega leta brali bi n. pr. iz „Berila“ sestavek: „Moli in delaj“, tako, da morejo povestico povedati na pamet. Pred vsem seznanili naj učitelj svoje učence s primernimi vprašanji z glavno osebo, potem z drugo in slednjič sledi primerjanje n. pr.

Kedo je bil Šimen?

Kaj ga je veselilo?

Ali je imel še stariše?

Kaj mu je večkrat na misel hodilo?

Kje je spal neko noč?

Kako so ga pokojna mati v spanji svarili?

Kedo ga vjame in komu ga pelje?

Ali je zdaj še beračil?

Kakošen e bil zdaj Šimen?

Kam ga je kmet pošiljal?

Ali so bili šolski predstojniki ž njim zadovoljni?

Kako se je učil?

Kam so ga poslali?

Kaj je postal ko se je izšolal?

Z enacimi vprašanji dobè otroci značaj druge glavne osebe, katero z lahka s prvo primerjajo. Take vaje se dajo s podobnimi nadomestiti in so posebno primerne buditi v otrocih veselje do lastnega mišljenja.

č.

Misli o učnih načertih.

Novi učni načerti so nam dobro došli. Vsak zdravo misleči učitelj te načerte z veseljem pozdravlja. Oglejmo si jih tedaj in izrazimo potem trezno svoje mnenje in nalogo, ki jo mora učitelj rešiti pri izveršitvi teh načertov. —

Načert za posamezni razred, kakor tudi za večrazrednice, mora biti kratek; — to zahteva že nprava načerta. Neogibno sledi iz tega, da se marsikaj v njem navedenega dà razložiti na več načinov, ali je pa to jako raztezno, morda za koga celò neumljivo. Zaradi tega so minule okrajne učiteljske konference trajale po dva dni, ker učne načerte natanko raztolmačiti in pojasnovati nij malenkost; — za to je treba misliti, treba je časa in truda. —

Skušenemu učitelju je dobro znano, da z dognanim učiteljskim se še le začenja lastno izobraženje, kajti oni zavod ga le pripravlja k učiteljstvu. Kar se je učiteljski pripravnik teoretično učil, to mora on zdaj praktično v šoli izverševati. Göthe pravi: „Theorie und Praxis wirken immer auf einander; aus den Werken kann man sehen, wie es die Menschen meinen: — Akopram je pa praksa v podučevanju pri tem najvažnejši faktor, mora jo vendar teorija harmonično spremljati, ker bi praksa brez teorije zlahko postala gola rutina v izurjenji. — Teorijo si pa ukaželjni učitelj pridobi z lastnim mišljenjem, kakor tudi s tem, kar so nam drugi ali povedali ali napisali. Zbog tega bi pri posameznih učnih strokah tudi vodila o metodi, učnih in pomožnih knjigah, o drugih učnih sredstvih i. t. d. marsikomu ne bila nevsečna. Ljudska šola naj preobrazi učence v ljudi, ki morejo stopiti v praktično življenje z dobro izšolanim duhom, bistrim umom, terdno voljo, нравnim značajem, se srcem vnetim za vse dobro, blago, resnično in lepo, z navdušenostjo za lepote in vzvišenosti nprave, za domovino in narod, udani cesarskeji hiši, a tudi oboroženi s precejšnjimi znanostmi in spretnostmi. — Pridobitev za praktično življenje neogibno potrebnih vednosti in spretnosti je gmotna, izobražba duha sploh formalna sverha ljudske šole. Pri vsakem učnem predmetu naj se učitelj za obojno poteza; kajti le oni, ki mu je cilj in konec jasen, vpo- treboval bode v dosego njegovo tudi najprikladnejših sredstev ter opuščal vse nepotrebno, namenu neslužne.

Vsakemu učitelju je tedaj treba, da učni načert dobro pozna. Na večrazrednicah je k ploučnosnemu poduku jako potrebno, da poznajo učitelji posameznih razredov namen in metodo poedinih učnih predmetov ne le za svoj razred, a tudi smoter in metodo iz vseh strok za celi zavod.

Ta znanost bodi z učiteljskimi zbori vedno posredovana in vzdrževana. (Primeri § 38 in 63 učnega in šolskega reda. Pis.) Posebno treba je o začetku šolskega leta na podlagi učnih načertov, izbranih šolskih knjig in priročnih učnih sredstev, krajnih in posebnih šolskih razmerij detailiran učni načert za dotično šolo in dotično šolsko leto izdelati, ter splošne naredbe izdanih načertov natančno in določno izvršiti. Treba je n. pr. za vsako šolsko leto jasno in določno označiti, kateri berilni odstavki bodo služili branju, kateri memoriranju, katere podobe iz zgodovine se bodo obravnavale, katere živali, rastline in rudnine opisovale, katere naravske prikazni razlagale, kako se bode berilo porabilo za poduk v realijah, kako se zemljepisni poduk sterne z razmerji domovinskih, ali se tekom šolskega leta naredi kakov izlet in kako i. t. d. Kako pospeševati gladko in živoizrazno čitanje; pri vajah v jeziku, kako se bode slovnico obravnavalo, kako pesniška berila v prozo prestavljalo. Kakošni listi, opravični spisi i. t. d. se bodo učili.

Tako in jednako saj jaz mislim in zmenoj gotove velika večina mojih kolegov, in menim, da nismo na krivej poti.

ANT. LEBAN.

O stanju šolstva na Goriškem leta 1878-9.

Javnih ljudskih šol je bilo :

V OKRAJI	deških			dekliških			meša- nih.			šol za silo	Stev. rednih šol.						Vseh šol				
	6	5	4	3	2	1	6	5	4		3	3	1								
	razrednih			razrednih			razred- nih				razrednih										
Tolminskem									3	1	7	29			3	1	7	40			
Goriške okolice										9	25	26				9	25	60			
Sežanskem									1	1	17	13			1	1	17	32			
Gradiščanskem	1	2	1		10			1	2	6	3	13	21		1	3	6	16	37	63	
Goriškega mesta		1	2			1	1				2	2		1	1	1	2	2	2	9	
Skupaj :	1	3	3		10	1	1	1	2	6	7	26	72	68	1	2	4	12	29	88	204

V tem letu se je v Tolminskem okraji: šola za silo v Melcih, spremenila v redno; v Goriški okolici: se zopet odperla šola za silo v Vedrijanu, in ustanovila enaka v Kozani; v Gradiščanskem okraji: se zopet odperla šola za silo v Kožbani; eno-razrednici v Skocijanu — Pierisu ste se zedinili v dvorazrednico (mešano.)

Celo leto se ni učilo v Št. Polaji (v Sežanskem okraji), ker za ranjcem učiteljem A. Starcem, vklub dvakratnem razpisu, se nihče ni oglasil za to službo. V rednih šolah v Škerbini, Brestovici in Povirji so učili dotični duhovni. V Komuu je bilo drugega polletja izpraznjeno mesto enega učitelja. Slednič je bila zaperta šola za silo v Koprivi celo leto. V okolici Goriški je prenehala šola za silo na Ternovem, ker se je učiteljski pomočnik odpovedal tej službi. Radi preslabih šolskih sob, prenehale so šole za silo v Belvederu, Skodovačah in na otoku Morosini (v Gradiščanskem okraji).

Učilo se je v rednih šolah:

Tolminskega okraja v 4 šolah celodn. v 7 poldn.

Goriške okolice " 3 " " 31 "

Sežanskega okraja " 1 šoli " " 18 "

Gradiščanskega okr. " 30 solah " " 31 "

Goriškega mesta " 7 " " 5 "

Šolski prostori zadostujejo primerno tudi v zdravstvenem

obziru:

v Tolminskem okraji na 7 šolah

" Goriškem " " 15 "

" Sežanskem " " 8 "

" Gradiščanskem " " 5 "

Goriškega mesta " " 2 "

skupaj: na 37 šolah.

Minulega leta so se v sledečih krajih šolske hiše popravile, razširile oziroma na novo sezidale: v Tolminskem okraji se je v Bovcu razširila ena šol. soba in popravilo celo poslopje; v Melcih pa razširila šol. soba. V Sežanskem okraji so se popravile šol. hiše v Rodiku, Povirji, Gorjanskem in Kostanjevici, v Repnem pa sezidala na novo. V Goriškem okraji se je sezidala nova šolska hiša na Gorenjempolji in pokrila nova šola na Banjšicah. Šolska hiša v Kanalu se je popravila. V Gradiščanskem okraji so se dozidale nove šolske hiše v Rudi, Moraru, Rutarsu in Gradišči.

V naslednji skrižalki razvidi se število za šolo vgodnih otrok kakor tudi onih ki šolo obiskujejo:

V OKRAJI	Št. za šolo vgod. otrok		sku- paj	Štev. šolo obiskovalnih		sku- paj	Št. otrok ki so hod. v l. 1877-8
	6-12	12-14		6-12	12-14		
	let starih			let starih			
Tolminskem	4310	1230	5540	2436	521	2957	2833
Sežanskem	3124	912	4036	2080	308	2388	2188
Goriške okolice	7713	2187	9900	5024	1118	6142	5832
Gradiščanskem	7593	1335	8928	5901	706	6607	6326
Goriškega mesta	?	?	2500	1378	363	1741	1450
Skupaj	—	—	30904	16819	3016	19835	18629

Primerjaje število šolo obiskovalnih otrok se pokaže, da je hodilo leta 1878-9. 1226 otrok več, nego leta 1877-8. Od vse mladine je hodilo leta 1877-8 60.22%, a leta 1878-9, pa 64.18% t. j. 3.96% skoraj 4% več. Otroci so hodili redniši v šolo sosebno v okrajih Goriške okolice, Gradiščanskega in Sežanskega okraja. V Goriškem mestu se ni mnogo premenilo, ker v številu za leto 1878-9 so vseliti tudi otroci iz dežele, ki hodijo v mestne šole, bodisi v javne ali pa zasebne. Prav pridno hodijo v šolo otroci pravega šolskega leta, poslednjih pa najnemarniše; tako n. pr. je hodilo v Gradiščanskem okraji:

1.	šolskega leta	1370	otrok	v šolo
2.	"	"	1284	" " "
3.	"	"	1155	" " "
4.	"	"	906	" " "
5.	"	"	661	" " "
6.	"	"	545	" " "

V slovenskih občinah hodijo otroci 7. in 8. leta prav pridno; 6. in 14. pa lenobno.

Da je mladina hodila rednejši v šolo je pripomoglo sosebno:

1. Da so c. kr. okrajni šolski sveti pozornisi bdili, da so se zanikerni roditelji, oziroma namestniki silili, da so pošiljali otroke v šolo.

2. Da so učitelji točniši vpisovali zamude in se zvestejše ravnali po §. 6. šol. in učnega reda, kakor tudi dotičnih ukazov šolskih oblastnij. S tem so vpljivali moralično na mladino in občinstvo.

3. Da je več vrlih učiteljev uplivalo na ljudstvo se svojo veljavno in prepričevalno besedo.

4. Da so mnoge občine vspešno sodelovale in zdatno podpirale šolske oblasti. V občinah, v katerih so županstva prve naložene globe oestro iztirjevala in iztirjala, se je v kratkem in stalno vredilo šolsko obiskovanje in ni bilo treba nakladati daljnih glob. Nasprotno pa hodijo otroci v tistih občinah, v katerih so županstva prizanesljivo ravnala, tako ali celo menj pridno nego prej v šolo a globe se vedno množé.

Glede, da je bilo o ljudskem popisu leta 1869 na Goriškem 6. do 12. let starih, 27.043 a 12 do 14 letnih 8381, skupaj 35.424 otrok, je obiskovanje še sedaj nepovoljno. Huda bolezen „difteritis“ je v poslednjih letih veliko otrok pobrala; vendar vidi se, da so se vrinile pomote pri štetvi otrok, sosebno je v Gradiščanskem okraji število otrok zelo nizko v razmeri onemu odraslih.

Redno obiskovanje ovirajo sosebno:

1.) Ubožstvo kmečkega ljudstva in mali zaslužki.

2.) Pomanjkljiva omika nižjega prebivalstva, ki slepo nasprotuje šolstvu sploh.

3.) Vedne tožbe mnogih davkoplačalcev čez stroške za šolstvo, ki brez prepričanja o vspehu šol terdè: šole stanejo mnogo, a koristijo malo.

4.) Zanikerno uradovanje mnogih krajnih šolskih svetov, sosebno kar zadeva zamude. Tako n. pr. ni 19 krajnih šol. svetov Goriške okolice celo leto nobenkrat sporočilo kako obiskujejo otroci šolo; 26 pa se je zadovoljilo, da so k večjemu štirikrat sporočili. V Sežanskem okraji ni sporočilo pet krajnih šol. svetov nobenkrat, a 13 le po 1 do 4 krat v celem letu.

5. V goratih krajih je mnogo selišč, iz katerih ne morejo otroci v nobeno šolo.

Število učiteljskega osobja:

V OKRAJI	učiteljev			učiteljic			katehetov postavljen	učit. za r. dela	
	se spričevalom spodobnosti	se spričevalom zrelosti	brez spričevala:	se spričevalom spodobnosti.	se spričevalom zrelosti	brez spričevala.	po šol. obast- nijah:	po duhovenskih oblastnih:	izkušenih. neizkušenih:
Tolminski	11	5	19	3	—	—	—	40	6 1
Goriške okolice	32	7	26	2	—	1	—	60	4 22
Sežanskem	12	2	18	1	—	—	—	32	1 6
Gradiščanskem	32	8	21	29	7	3	1	60	30 7
Goriškega mesta	7	—	1	11	2	1	4	—	10 —
Skupaj:	94	22	95	46	9	5	5	192	51 36

Število postavno vmeščenih učiteljev (ljic) je v razmeri sé številom otrok ki so dolžni hoditi v šolo 6-12 let starih v okraji:

Goriške okolice 41:7713

v Tolminskem 19:4310

„ Sežanskem 15:3124

„ Gradiščanskem 76:7593

Tedaj spada na enega učitelja:

v okraj Goriške okolice 188 otrok

„ Tolminskem okraj 227 „

„ Sežanskem 208 „

„ Gradiščanskem 90 „

Na vsacega učitelja povprek pa, v:

Okraji Goriške okolice 113 otrok

Tolminskem okraji 90 „

Sežanskem „ 95 „

Gradiščanskem „ 76 „

Glede drugih predmetov je omeniti, da se niso učili vsi, kakor določuje državna postava 14. maja 1869. §. 3. Verstva ni

učil nobeden posvetnih učiteljev, ampak le dotični dušni pastirji.

Telovadba se je učila v :

Tolminskem okraji	v	7 šolah
Goriške okolice	"	25 "
Sežanskem okraji	"	5 "
Gradiščanskem "	"	10 "
Mesta Gorice	"	2 "

skupaj le v 49 šolah

Ker so le pri šestih šolah telovadne priprave, se je v drugih šolah telovadilo deloma na prostem, deloma v šolskih sobah.

Pouk v kmetijstvu je visoko c. kr. ministerstvo v tem letu zdatno podpiralo. Dvema občinama se je nakupilo šol. verta, več drugim pa pomoglo, da so se že obstoječi bolje vredili; desetim šolam se je nakupilo potrebnega orodja in nagradilo učitelje, kateri so vspešno učili kmetijstvo.

Šolskih vertov je bilo v

Tolminskem okraji	4
Goriškem "	9
Sežanskem "	3
Gradiščanskem "	10

V naobraženje so znatno pripomogle ljudske šolske knjižnice, katerih stanje je razvidno iz sledeče skrižalke :

V O K R A J I	število knjižnic	število zvezkov :	število izposojenih zvezkov
Tolminskem	38	2665	2662
Sežanskem	27	1136	558
Goriške okolice	43	3096	3047
Gradiščanskem	9	450	?
Goriškega mesta	2	?	?
Skupaj :	119	?	?

Ker ljudske šolske knjižnice verlo pripomagajo k ljudski izomiki, v obče spregovorimo drugoč o tem obširniši.

Stanje okrajnik učiteljskih knjižnic :

V O K R A J I	število knjig :	število zvezkov :	štev. med letom izposojenih zvezkov :
Tolminskem	142	188	27
Sežanskem	68	223	84
Goriške okolice	312	451	86

V Gradiščanskem okraji je okrajna učiteljska knjižnica sé štirim podružnicami in sicer: v Gradišči, Teržiču, Korminu in Cervignanu, katera se je malo rabila. Ravno tako tudi ona Goriškega mesta.

Redne šole so povoljno preskerbljene z učili, celó šole za silo imajo najpotrebniših.

Vsled razglasa učnih načertov za Primorje, se bode uredil nauk malo po malem v vsih predmetih. Ker se po tih letos 1879-80 vpervo uči, ni še pričakovati takošnega uspeha, kakoršnega si želimo od naših šol. Vendar smemo gotovo pričakovati, da pojde bolje z naukom v jeziku, kajti po načertih osnovani berili „Začetnica in II. Berilo in Slovnica.“ rabijo se skoraj že po vseh slovenskih šolah. Snuje se III. in IV. Berilo. Tudi nauk v realijah vtegne se v kratkem zboljšati in sicer na podlagi učnih načertov in vvedenih beril. Z oblikoslovjem in risanjem pojde še počasno, ker tema dve- ma predmetoma se vstavljajo zapreke, katerih ni tako lahko odstraniti. Nekateri učitelji namreč so v tih predmetih nezadostno izšolaní; več šolskih sob je pretesnih in vsem šolam pomanjkujejo potrebna učila. Pa tudi ljudstvo ni še prepričano, kako važen je ta nauk. —

(Dalje prih.)

Naznanila.

Za tekoče š. leto so določene krajne učiteljske konference, in sicer v okraji Goriške okolice: 28. junija v Kojskem, 1. julija v Ajdovščini, 8. julija na Gorenjempolji, 20. julija v Gergarji in 5. avgusta v Renčah; v Sežanskem okraji: 26. julija Nabrežini in 30. julija v Tomaji.

Opazka. Pervi list pošljemo nekaterim gg. na ogled s prijazno prošnjo, naj nam ga blagovole verniti, ako ne mislijo se nanj naročiti. Gg. učiteljem in učiteljicam Goriškega, Tolminskega in Sežanskega okraja krijó narocnino dotični c. kr. okraj. š. sveti. Učitelji in učiteljice omenjenih okrajev naj hranijo vse liste za se in za njihove naslednike.

Visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje naroča z ukazom 12. junija t. l. št. 9075, da imajo učitelji previdno rabiti anatomske table. Iz pedagogičnih obzérov jim je paziti na predmet kakor tudi na nježno starost učencev in učenk. Prepoveduje pa ob enim, da se te table razvesi po stenah v kinč šolske sobe; v obče, da se jih le tedaj otrokom kaže, ko se o stvari govori.